

በአላህ ስም እጅግ በጣም ርህራሄ እጅግ በጣም አዛኝ በሆነው

ገምገማ: ማለት በቋንቋ ደረጃ መታቀብ ማለት ነው።

በሽሪዓ ደረጃ ደግሞ ከሙብላት እና ከመጠጣት እንዲሁም መሰል ገምገማ ሊያፈርሱ ከሚችሉ ነገራቶች ትክክለኛው ጎህ ከሚቀድሱት ሰአት ጀምሮ ፀሃይ እስከምትጠልቅበት ሰአት ድረስ ራስን በማቀብ አሏህን መገዛት ነው።

የገምገማ ማእዘናት

- 1- ኒያ (መገምገማ በልብና ማሰብ) እና
- 2- ገምገማ ከሚያፈርሱ ነገራቶች መታቀብ ናቸው።

የገምገማ ኒያ ሁለት አይነት ነው

1- የግዴታ ገምገማ ኒያ፡- የግዴታ ፈርድ ገምገማ ሲሆን ከሌሊቱ ማለትም ትክክለኛው ጎህ ከሚቀድሱት ሰአት በፊት የመገምገማ ቁርጠኛ ሀሳብ "ኒያ" በልብና ማሳደር ያስፈልጋል። በረመዲን ወር መግቢያ ላይ ሙሉ ወሩን ለመገምገማ መወሰንም በቂ ይሆናል። የኒያ ቦታው ልብና ሲሆን ነገ አይመጣው ብሎ በአንደበት መናገሩ ቢደኛ ነው።

2- ግዴታ ያልሆነ ገምገማ ኒያ፡ ገምገማ የሚያፈርስበትን ነገር ከማድረግ ታቅቦ እስከቆየ ድረስ በየትኛውም ሰአት የመገምገማ ኒያ መቆጠር ይችላል። ነገር ግን አጅሩ እንደገምገማ የሚታሰብለት ኒያውን ከቋጠረበት ሰአት ነው የሚጀምረው።

የገምገማ አይነቶች

1- ግዴታ ገምገማ [እነዚህም የረመዲን ወር ገምገማ፣ የከፋራ ወይንም የወንጀል ማሰራጫ ገምገማ እና የስለት ገምገማ ናቸው።]

2- ተጨማሪ የሚበረታታ ገምገማ

የረመዲን ወር ገምገማ ግዴታነት ቅድመ መስፈርቶች

- 1- ሙስሊም መሆን
- 2- በአእምሮም በአካልም ጤነኛ መሆን
- 3- ለአቅመ አዳም/ለአቅመ ሄዋን መድረስ
- 4- መቻል፡ ለምሳሌ ሙሳፈር እንዲያም ግዴታው አይደለም። የማይጨናነቅ ከሆነ ግን መገምገማ በላጭ ነው፤ ምክንያቱም ነብያችን (ሰላላሁ ዓለይሂ ወሰለም) ያደረጉት ስለሆነ፤ ግታውን ከመወጣት ላለማፈገፈግ፤ ለመወጣቱም ከመቅለሉ አንፃር እና የወርሃ ረመዲንን ትሩፋትን ለማግኘትም ሲባል ነው።
- 5- የአካል ጤነኝነት
- 6- ሴት ከሆነች ደግሞ ከላይ ከተጠቀሱት በተጨማሪ ከወርአበባ እና ከወሊድ ደም የፀዳች መሆን ይኖርባታል።

ህመም ከገምገማ አንፃር ሲታይ ሁለት አይነት ነው

1- ይወገዳል ተብሎ ተስፋ የማይጣልበት ህመም፡ መገምገማ የተሳነው ሽማግሌም በዚህ ነው የሚጠቃለለው፤ ገምገማን መገምገማ ግዴታው ባይሆንም ለአያንዳንዱ ቀን ግን ሚስኪን ማብላት ይጠበቅበታል። ወይ በቀናቱ መጠን ልክ ሚስኪኖችን ስብስቦ በመቀለብ ይሆናል አለዚያም ደግሞ ለአያንዳንዱ ሚስኪን በኩብያችን (ሰላላሁ ዓለይሂ ወሰለም) ሷሶ በሚባል መለኪያ እያደረገ የመለኪያውን ሩብ (ማለትም በጥሩ ስንዴ ግማሽ ኪሎ ከአስር ግራም በሆነ መጠን ልክ) ለየሚስኪኑ ሊያከፋፍል ነው። አብሮት የሚያባለውን ስጋ ነገር አሊያም ዘይት ነገር ጣል ቢያደርግበት ደግሞ ተመራጭ ይሆናል።

2- እንደሚወገድ ተስፋ የተጣለበት እና ግን ከህመሙ ጋር መገምገማ የሚያስቸግር የሆነ ህመም። በወርአበባዎ ያለች ሴት፣ ከወሊድ ደም ያልፀዳች፣ የምታጠባ ሴት እና መንገደኛም በዚህ የሚጠቃለሉ ናቸው። መገምገማ ከቀበው ነገር ባገገመ ጊዜ ያፈጠረበትን ቀን ልክ በመገምገማ ቀደምት ያወጣል። ከማገገሙ በፊት ከሞተ ግዴታው ውድቅ ይሆንለታል።

ገምገማ የሚያበላሽ

(እነኚህ ነገራቶችን ያደረገው ሰው የማያውቅ፣ የረሳ ወይም የተገደደ ከሆነ ባይገምገም በቂ ሽሪዓዊ ዑዝር የሚያገኝበት ናቸው)

- 1- ሆን ብሎ ሙብላት ወይንም መጠጣት፤ ረስቶ ከሆነ ግን ገምገማ ትክክል ነው።
- 2- ግብረሰጋ ግንኙነት፡ በወርሃ ረመዲን እና በቀን ምድር ከሆነ ገምገማ ግዴታው እስከሆነ ድረስ ከባድን ከፋራ መወጣት ይጠበቅበታል። ይህም ባርዶን ነፃ ማውጣት፣ ካልቻለ ደግሞ ሁለት ወር በተከታታይ መገምገማ ይህንን ካልቻለ ስላ ሚስኪን ማብላት ይኖርበታል።
- 3- በመነካካት ወይም በመሳም ወይም ደግሞ በመፋተግ አለዚያም መሰል በሆኑ ምክንያቶች መንደ (የዘር ፈሳሽ) መውጣት
- 4- እንደምግብ መርፌ (ግሉኩስ መሰል) ሙብላትና መጠጣትን የሚተካ ነገር ሁሉ ገምገማን ያፈርሳል። ከምግብ መርፌ ውጭ ያለ መርፌ ግን ገምገማ የሚያበላሽ አይደለም።
- 5- ደምን በዋግምት ማስወጣት፤ ለምርመራ እና መሰል ለሆኑ ነገራቶች የሚወጣ ቀላል ደም ግን ገምገማን አያበላሽም።
- 6- ሆን ብሎ ማስታወክ
- 7- የወር አበባ ወይንም የወሊድ ደም መፍሰስ ገምገማን ያበላሻል።

በገምገማ ጊዜ የሚበረታቱ ነገራቶች

- 1- ሱሉር (በሌሊት አንዳችን ነገር መቃመስ)
- 2- የሱሉርን ወቅት ማዘግየት
- 3- ማፍጠርያን ማፋጠን

4- በእርጥብ ቴምር ማፍጠር፡ ካላገኘ ደግሞ በማንኛውም ቴምር ማፍጠር፤ ቁጥራቸው ለሁለት የማይካፈል መጠን ብዛት ቢኖራቸው ይመረጣል። ቴምር ካላገኘ የሆነ ያክል ውኃ በመጎንጨት፣ አንዳችም ማፍጠርያ ነገር ካላገኘ ደግሞ ማፍጠሩን በልብናው ይነይታል።

- 5- በማፍጠርያ ሰአትና በገምገማ ሰአት ዳዳኦ ማድረግ
- 6- ምፅዋት (ሰይጃ) ማብዛት
- 7- በሶላተ-ል ለይል (በሌሊቱ ሶላት) መታገል
- 8- ቁርአንን መቅራት
- 9- ዑምራ ማድረግ
- 10- እሱን ለሚዘልፈው ሰው «ይመኛ ነኝ» በሚል መልስ መብቃቃት
- 11- ለይለቱል ቀድሮን መጠባበቅ
- 12- በወሩ የመጨረሻ አስር ቀናት ኢዕቲካፍ ማድረግ

በገምገማ ወቅት የሚወገዙ ነገራቶች

- 1- ውዳኤ ሲያደርጉም ቢሆን አፍንጻ አፍንጫን በሚያፀዱበት ሰአት ጥግ ድረስ መዘለቅ.
- 2- በቂ ምክንያት ሳይኖር ምግብን በምላስ ቀምሶ መትፋት

ለገምገማ የሚፈቀዱ ነገራቶች

ምራቅን መዋጥ፣ አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ ምግብን በምላስ ቀምሶ መትፋት፣ መተጣጠብ፣ ለጥርስ መፋቂያ መጠቀም (ሲዋክ)፣ ሽቶ መቀባት እና ራስን ማቀዘቀዘ የተፈቀዱ ናቸው።

ለገምገማ የሚያፈቀዱ ሰአት

ገምገማን ባያፈርስበትም አክታውን መዋጠ፡ ምናልባት ገምገማን ሊያስፈጠረው ይችላል የሚል ስጋትም እያለበት መሳሰሉ፣ ቀውላ ዙር (ማለትም የትኛውንም ሓራም ነገር መስራት ማለት ነው)፣ መጃጃል (ቂላቂልነት እና ትእግስት አልባ መሆን)፣ ገምገማ ለመቀጠል መታገል (ማለትም ሁለቱን ቀናት ደርቦ ለመገምገማ መታገል) የተፈቀዱ አይደሉም።

የሚበረታታ ገምገማ

- 1- የሽዋልን ስድስት ቀናት መገምገማ፣ ይህም የረመዲንን ወር ገምገማ አሟልቶ ለገምገማ ሲሆን ከሽዋል ወር ሁለተኛው (ከዲድ አልፈጥር ቀጥሎ ባለው) ቀን አስከትሎ መገምገማ እጅጉን ተመራጭ ነው።
- 2- በሐጅ ስርአት ላይ ለማይገኝ ሰው የዓረፋን ቀን መገምገማ.
- 3- የወርህ ሙሐረም አስረኛውን ቀን መገምገማ፣ ዘጠነኛውንና አስራ አንደኛውን ቀን ጨምሮ ቢሆን በላጭ ነው.
- 4- ሰኞን እና ሃሙስን መገምገማ፣ በይበልጥ ደግሞ ሰኞን መገምገማ
- 5- ከየወሩ ስስት ሶስት ቀን መገምገማ፣ በይበልጥ ደግሞ አያመልቢድ በመባል የሚታወቁትን 13ኛ፣ 14ኛን እና 15ኛን ቀን ቢሆን ይበልጥ ተመራጭ ነው።

- 6- አንድ ቀን እየረሙ አንድ ቀን ማፍጠር.
- 7- ከተከበረው ወርሀ ሙሉ ለረሙ መያዝ
- 8- የወርሃ ዘልሐጃ ዘጠነኛውን ቀን መያዝ
- 9- ሙሉውን አይደለም እንጂ ከሽዕባን ወር መያዝ

የተወገዘ ስም:

ነጥሎ እለተ ጁሙዓን ወይም እለተ ቅዳሜን ወይም እለተ እሁድን መያዝ የተወገዘ ነው። ነገር ግን አስፈላጊ ሽሪዓዊ ምክንያት በመኖሩ ተነጥሎ የተረሙ ከሆነ ለምሳሌ እለተ ዓረፋ (ከዲደል አድራሻ ያለው ቀን) ቢሆን ግን መረሙ ችግር የለውም።

የተከለከለ ስም:

- 1- ከሌላው ነጥሎ የረጅብን ወር ብቻ በምን መለየት
- 2- የጥርጣሬን ቀን (የረመዲን ወር መጀመርያ ይሁን አይሁን በሚጠረጠር ቀን) መያዝ፤ በሌላውም ቀን (ለምሳሌ አንዳንድ ቀን እየዘለለ) ሲያዝ የነበረ ሰው ያ ያስለመደው የምን ቀን ከጥርጣሬው ቀን ጋር ቢገጥምበት ግን መረሙ ችግር የለውም።
- 3- የሁለቱን ዓይነት (ዓይነት አልፎ ጥር እና ዓይነት አልፎ) ቀን መያዝ
- 4- የአያመ ተሽሪቅን (ከዓይነት አልፎ በኋላ ያሉትን ሰዓት) ቀናትን መያዝ
- 5- ሳያሳርፉ እያከታተሉ ዘልአለሙን መያዝ
 ቀደም ሲያወጡ ማከታተሉ በላጭ ነው። ልክ የዓይነት አልፎ ጥር ቀን እንዳለቀ የቀደም ቀን አስከትሎ መረሙ ተገቢ ነው። መረሙ ተገቢ የሆነን የቀደም ስምን እስከቀጣዩ የረመዲን ወር ድረስ ማዘግየት አይገባም። ያለ በቂ ምክንያት እስከቀጣዩ ረመዲን ድረስ ያዘገዩው እንደሆነ በርግጥ ወንጀል ላይ ነው ያለፈበትን ከመያዝ ውጭ ግን ሌላ ሊያደርግ የሚችለው ነገር የለም።

ዘካትል ፊጥር:

የረመዲን ወር የመጨረሻው ቀን ፀሃይ እሱ ሙስሊም ሆኖ የጠለቀች፤ ከ የዓይነት ቀን እና ሌሊት የራሱና የቤተሰቡ ትርፍ እለታዊ ጉርስ ባለው እያንዳንዱ ሙስሊም ላይ ሁሉ ሊያወጣት ግዴታው ነች። በማህፀን ውስጥ ላለ ሽልም ቢያወጡለት የሚበረታታ ነው።

ከተደነገገችበት ጥበብ በክፍል:

- 1- ምናን ከዛገታና ከመንዘላዘል ትታደገዋለች
- 2- ሚስኪኖችን በዓይነት ቀን የልመና እጃቸውን ከመዘርጋት ታብቃቸዋለች

የምትወጣበት ወቅት:

- 1- ከዓይነት በአንድ ወይም በሁለት ቀን ቀደም ብሎ ማውጣቱ የሚፈቀድ ነው
- 2- በዓይነት ከፈጅሮ ሶላት በኋላ ዓይነት እስከሚሰገድበት ሰዓት ድረስ ማውጣቱ የሚበረታታው ነው
- 3- ከዓይነት ሶላት በኋላ ማውጣቱ የተከለከለው ነው

የዘካዋ መጠን:

መጠኗ የሰው ልጅ ከሚበላው አንድ ሷ (መጠኑ፡ በጥሩ ስንዴ ሁለት ኪሎ ከአርባ ግራም ያክል) ነው። በገንዘብ ተምኖ ገንዘቡን ለሚስኪኑ መስጠቱ ግን የሚያብቃቃ አይደለም።

የዓይነት ሶላት:

በእያንዳንዱ ግለሰብ ላይ ግዴታ ነች፤ ፀሃይ ወጥታ የዘንግን ያክል ከፍ ካለችበት ሰዓት ጀምሮ ፀሃይዋ ዘንበል እስከምትልበት ሰዓት ድረስ የምትሰገድ ሲሆን ያመለጠበት ሰው ቀደም የሚያወጣት አይደለችም። በላጩ ከህንፃ ወጥቶ አውላላ ሜዳ ላይ መስገዱ ሲሆን በመስጅድ ውስጥ መስገዱም ግን የሚቻል ነገር ነው። ከዓይነት ሶላት በፊት ብዛታቸው ለሁለት የማይከፈሉ ተምሮችን መብላት፤ መተግጠብ፤ ሽቶ መቀጣት፤ ከልብሶች እጅግ በጣም ውቡን ለብሶ በአንድ መንገድ ሂደው በሌላኛው መንገድ መመለስ የሚበረታታ ነው። «ተቀበለሁ ሚና ወሚንኩም» በሚል የእንኳን አደረሳችሁ መልእክት መለዋወጡም ችግር ያለበት አይደለም። በእለተ ዓይነት እስከፀሃይቱ መጥለቂያ ድረስ በአምስቱም የሶላት ወቅቶች አላህን ማላቁ የሚበረታታ ነው። አኳኑም «አሁ አክበር! አሁ አክበር! ላ አላሃ ኢላሁ ወላሁ አክበር! አሁ አክበር ወላላሂል ላምድ» በማለት ነው። የዓይነት ሶላት አሰጋገድ ሁኔታዎም ከኹጥባ በፊት ሁለት ረከዓዎችን በመስገድ የሚሰገድ ሲሆን በአንደኛው ረከዓ ከተከበረተል ኢሕራም ውጭ ስድስት ጊዜ «አሁ አክበር!» ይባላል፤ በሁለተኛው ረከዓ ደግሞ «አሁ አክበር!» ብሎ ከሱጁድ በመነሳት ከቆመ በኋላ ለተጨማሪ አምስት ጊዜ «አሁ አክበር» ካለ በኋላ ቀሪውን የሶላት ክፍል እንደተለመደው የሁለት ረከዓ አሰጋገድ ይሰጣል።

ለአሲህ ተብሎ ወቅፍ የተደረገ

باللغة اللأمهرية

ምን መገንዘብ

فقه الصيام

فضيلة الشيخ هيثم بن سرحان

ዝግጅት:

ሽይኽ ሀይሠም ቢን ሰርሐን

በተከበረው መስጅድ አነበውይ ኮሌጅ አስተማሪ

ትርጉም: መሐመድ ማሕመድ /ራያ

<http://www.alsarhaan.com>